

Doeschka Meijsing. *De beproeving*. Querido

Liefdesverdriet is een zwak woord om uit te drukken wat er aan de hand is met Jona Rooseboom, de hoofdpersoon van Doeschka Meijsings nieuwe roman *De beproeving*. Sinds Julie hem in de steek heeft gelaten, ligt zijn leven aan diggelen. Geteisterd door woede en haatgevoelens, verwaarloost hij zijn uitgeverij. Zijn universum is gekrompen tot de martelende vraag waarom Julie hem heeft verlaten, en om hiermee in het reine te komen vertrekt hij op zekere dag, samen met zijn 10-jarige dochter Tamar, naar een klein Spaans eiland waarop zijn ex-geliefde een huisje bezit. Daar begint zijn „beproeving”, een mengsel van hoop en pijnlijke herinnering waar hij doorheen moet om van zijn verdriet verlost te raken.

Eigenlijk gaat het om een „banale” geschiedenis, zoals in de roman meer dan eens wordt opgemerkt. Groot is het contrast tussen Jona's liefdesverdriet en de tragische levensloop van sommige bijfiguren. Petrù Roman-Voldolze bijvoorbeeld, de Tsjechische eigenaar van het hotel waarin Jona en Tamar op het eiland logeren, die in 1968 zijn geboorteland is ontvlucht. Of het bejaarde echtpaar Tardovsky, dat in 1939 uit Polen is verdreven en sindsdien een odyssee over de halve wereld heeft doorgemaakt. Maar dat zij er erger aan toe zijn dan hij, helpt Jona niet verder; het maakt zijn verdriet niet minder en dat is het enige wat voor hem telt.

Jona is een merkwaardig geval. Hij heeft van jongs af aan last van een existentiële „woede”, hij worstelt met God, met de tijd, en is op zoek naar het juiste evenwicht tussen moed en angst. Als een „geval” wordt hij ook gepresenteerd door de schrijfster, die zich nu en dan afstandelijke terzijdes aan het adres van de lezer veroorlooft. Naar ik vermoed: bij wijze van stilistisch tegenwicht aan de zeer pathetische emoties die de rest van de tekst in beslag nemen. Dat neemt niet weg dat het in deze roman toch in de eerste plaats om de evocatie van deze emoties lijkt te zijn begonnen.

Een evocatie in de vorm van een doorwrochte wirwar van metaforen die het psychische labyrint verbeelden waarin Jona de weg is kwijtgeraakt. Gezien de bijbelse connotaties van Jona's naam hoeft het niet te verbazen dat er in deze metaforen veel water, zee en vis voorkomt, al is het niet zo dat Doeschka Meijsing het verhaal van de ongehoorzame profeet letterlijk naar het heden heeft getransplanteerd. De overeenkomst blijft beperkt tot de „beproeving”, de rest berust, laten we maar zeggen, op toeval - wat strookt met de theologische problematiek die zijdelings wordt aangesneden. Want in Jona's bewustzijn krijgt uiteindelijk niet de verschrikkelijke „God van *Mutti*” de schuld van alle ellende, maar het blinde toeval.

Helaas heeft de schrijfster het niet gelaten bij een metaforische evocatie van Jona's gevoelens. Misschien om de „banaliteit” van haar verhaal wat in te tomen, heeft zij voor een weinig voor de hand liggende ontknoping gezorgd, en daardoor verandert de roman halverwege in een pretentief melodrama, compleet met een „verschrikkelijke liefde” tussen broer en zus, een moord die niet doorgaat, een schijnbare verdrinking, en met als klap op de vuurpijl een schrale levensles die Jona na de „zee” van de liefde doet kiezen voor de „woestijn” van de eenzaamheid. De

beproeving op het eiland eindigt met een loutering, die hem berooft van zijn „verlangen" en hem verwijderd uit de „geschiedenis" - woorden die verwijzen naar problemen waarmee ook de hoofdpersonen van Doeschka Meijssings eerdere romans te kampen hadden.

Het melodrama waarin Jona is verwickeld komt vooral van de kant van de overige personages. In het bijzonder van Julie en Roman-Voldolze. Met Julie maakt de lezer vrijwel uitsluitend kennis via Jona's verliefde en daardoor niet erg lucide blik en achteraf bekeken is dat ook maar goed ook, want de ter verklaring aangeboden familiegeschiedenis van deze meubelmaakster mag misschien in een klassieke tragedie op zijn plaats zijn, hier maakt zij vooral een potsierlijke indruk. Hetzelfde geldt voor de ingewikkelde motieven van Roman-Voldolze om zich bezig te houden met Jona, die hij naar eigen zeggen aanvankelijk alleen maar beschouwde als een „onnozele vakantieganger met liefdesverdriet". Het makabere spel dat hij daarna met Jona speelt lijkt rechtstreeks aan de archieven van de zwarte romantiek te zijn ontleend.

De Tardovsky's en het Engelse echtpaar uit Oxford (waarvan de vrouw plotseling op Jona verliefd blijkt te zijn) krijgen nauwelijks de kans uit te groeien tot meer dan karikaturen, evenals de talloze niet geïndividualiseerde Duitse hotelgasten. Hoogstens bieden ze de schrijfster de gelegenheid enige verwijzingen naar de Europese actualiteit in haar liefdesgeschiedenis te mengen, overigens zonder dat duidelijk wordt wat hiervan precies de functie is.

De enige personages die echt overtuigen zijn Jona en zijn dochtertje Tamar. En dan nog komt men van het meisje niet zo vreselijk veel meer te weten dan dat zij graag een hond wil hebben - iets wat Jona haar eerst belooft om het vervolgens in de praktijk te weigeren als zich daadwerkelijk een trouwe viervoeter aandient. Waarom heeft Jona zijn dochter eigenlijk meegenomen? Omdat zij de enige is, naast Julie, van wie hij werkelijk houdt, luidt het antwoord dat de roman verschaft. Maar in feite is Tamar er vooral om het karakter van haar vader wat meer reliëf te geven; de manier waarop hij haar gebruikt, demonstreert het desperate egoïsme dat hoort bij deze „hoogmoedige, verwendde man die er niet tegen kan een tegenslag te verwerken te krijgen", zoals Jona ergens door de schrijfster wordt getypeerd.

Doeschka Meijssing heeft het haar lezers niet gemakkelijk gemaakt door uitgerekend deze hoofdpersoon te kiezen. Want, mijn hemel, wat vind ik Jona een ergerlijk mannetje, met zijn „woede" en zijn humorloze „arrogantie". Het is mij dan ook niet meegevallen vol overgave met zijn „beproeving" mee te leven. De vraag blijft alleen of Doeschka Meijssing de lezer op deze spanning heeft willen vergasten. Uit haar sporadische terzijdes blijkt dat ook zij de behoefte voelt van haar hoofdpersoon afstand te nemen, maar op het totaal van de roman pakt die afstand toch niet erg groot uit.

Dat wrekt zich met name in het taalgebruik, dat vrijwel overal is aangepast aan Jona's hoogdravende zelfbewustzijn, zoals mag blijken uit zinnen als: „Als je uit een pijndal komt, schijn je een gevoel van euforie te ervaren, maar hier is niets aan de hand. Er is geen geluk meer in me. De vreugde is uit mijn leven verdwenen en als daar geen razernij over bestaat, dan is er leegte". Of: „Er werd hem een mes in het hart gedreven. Een oud weten werd bevestigd als hij naar haar keek. Gevoelens die

een reikwijdte kregen die hij niet kon benoemen, veel ouder dan hijzelf, baanden zich een weg en hij reageerde daarop verschrikt, vitaal en nerveus".

Wie is hier aan het woord: Jona of de schrijfster die in weerwil van alle distantie diep onder de indruk is geraakt van haar eigen hoofdpersoon?

Ik vrees voor het laatste. Daarvoor past de oubollige ernst van de geciteerde zinnen te goed bij de melodramatische ontknoping, en die komt niet zoals Jona ten onrechte denkt uit de koker van het toeval, maar uit die van Doeschka Meijning.

(de Volkskrant, 30-11-1990)